

Notiser

SANS

Tidskriften SANS, ett existentiellt magasin i upplysningens anda. Nr 1, 2012, innehåller en hel del notiser om aktuell forskning, men också flera längre artiklar. Bo Rothstein redovisar ett forskningsprojekt där man funnit korrelationer mellan religiositet och en mängd negativa drag i olika samhällen. Men han tycks mena att man av detta kan dra slutsatsen att det skulle få negativa konsekvenser om man införde mer religion. Konstigt! Torbjörn Tännsjö har skrivit en kritisk recension av Sam Harris bok *Moralens landskap* och i en annan artikel hävdar han att humanismen är rasistisk. Peter Gärdenfors menar att människans förnuft är överskattat. Tidskriftens chefredaktör är Humanisternas ordförande Christer Sturmark och i redaktionsrådet ingår de pålitliga rationalisterna P.C. Jersild, Lena Andersson och Olle Hågström.

PARADOX

En läsare vid namn David Malm och hans kompis Juha har kommit på följande paradox: hur kan det samtidigt vara sant att (1) tiden går fort när man har roligt, och (2) ett gott skratt förlänger livet. För om tiden går fort så förkortar det ju snarare livet.

RÄTTEN ATT PROVOCERA

Enligt Ola Larsmo (DN 28/9 2011) står de allra flesta bakom Lars Vilks "rätt att yttra sig", varmed han tycks syfta på Vilks utställning av sin rondellhund. Däremot tyckte Larsmo personligen att rondellhunden var "osmaklig". Att många muslimer kände sig illa berörda var en del av vad Vilks ville uppnå, säger Larsmo, det hela var avsett som en provkation.

Hade Vilks rätt att "yttra" sig på detta sätt? I rent *juridisk* mening hade han kanske det, men har någon svensk domstol har tagit ställning till saken? För en lekman är det i alla händelser inte alls självklart. Yttrandefriheten kan ju inskränkas genom lag. Att på allmän plats bära en

armbindel med nazistiskt hakkors har man t.ex. inte rätt till i Sverige. Att uppsåtligen hota eller uttrycka missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på t.ex. etniskt ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning ger böter eller fängelse i högst två år enligt svensk rätt. Vilks rondellhund uttrycker väl missaktning för muslimer?

En helt annan sak är om Vilks hade *moralisk* rätt att göra det han gjorde? Men detta är tvetydigt. Dels kan man undra om det finns en allmän moralisk *rättighet* att provocera på ett sådant sätt. Och dels är frågan om det var moraliskt *rätt* i detta enskilda fall, eller om Vilks borde ha avstått från sin provokation.

Det är inte så klart vad en moralisk rättighet är för något. Men kanske kan man säga att en sådan rättighet kan bestå i att det finns ett moraliskt acceptabelt rättssystem som tillåter beteendet i fråga. Om t.ex. svensk rätt tillåter provokationer av Vilks typ *och* om de aktuella rättsreglerna är moraliskt godtagbara, så finns det en moralisk rättighet att handla på detta sätt. Det är inte alls uppenbart att bägge dessa två villkor är uppfyllda.

Men även om de är det, så är det fullt möjligt att Vilks ur moralisk synpunkt inte borde ha ställt ut sin rondellhund. Det menar nog även Larsmo, eftersom han tycker det var osmakligt.

Kort sagt, det är inte alls så klart att Vilks hade rätt att göra det han gjorde. Däremot är det klart att ingen har rätt att bruka våld mot honom för att han gjorde det. *Detta* ställer sig säkert de allra flesta bakom.

PRISBELÖNAD POPULÄRVETENSKAP

Ulf Ellervik, som är professor i bioorganisk kemi i Lund, har utgivit boken *Ond kemi: Berättelser om människor, mord och molekyler*, Fri tanke 2011. Denna bok är vinnare av 2010 års π -pris, som utdelas av Kungliga Vetenskapsakademien och förlaget Fri Tanke i syfte att främja populärvetenskaplig litteratur inom det naturvetenskapliga området. Den är väl värd sitt pris.

NOBELPRIS

Varför har så få filosofer fått Nobelpriset i litteratur? Bertrand Russell, Rudolf Eucken, Henri Bergson och Jean-Paul Sartre fick. Finns det några fler? Var Albert Camus filosof? T. S. Eliot tog en filosofisk doktorsexamen i Oxford, men det gör honom kanske inte till filosof.

Är den nuvarande akademien ointresserad av filosofi? Eller skriver filosofer alltför illa? Många filosofer gör tyvärr det, men lyckligtvis inte alla. Det borde vara dags för en filosof nu snart.

Apropå Sartre: han tackade ju nej till priset, men det påstås att han lite senare kontaktade akademien och ville ha prissumman utbetalad i smyg. Huruvida han till sist lyckades få ut pengarna är tydligen omstritt.

ATEISM

Vetenskapsteoretikern Birgitta Forsman skriver i sin nya bok, *Gudlösetik: En befrielse ur religionens tvåångströja*, Fri Tanke 2011, bl.a. följande: ”Jag är inte bara fritänkare utan också ateist. Det betyder att jag inte tror på existensen av några gudar. Ateister beskylls allt oftare för att egentligen vara troende, men det vore ungefär lika konstigt att tro på en icke-gud som att tro på ett icke-storsjöodjur” (s. 8). Det låter lite underligt. Att vara ateist betyder väl oftast inte bara att man ”inte tror på existensen av några gudar”, utan dessutom att man *tror* att det inte existerar några gudar. Och därmed är ju ateister troende. Men för den skull behöver de förstås inte tro på en ”icke-gud”, om detta är en varelse eller ett föremål av något slag.

FILOSOFI OCH KONST

Marcia Sá Cavalcante Schuback är professor i filosofi vid Södertörns högskola. Hon har nyligen utgivit *Att tänka i skisser: Essäer om bildens filosofi och filosofins bilder*, Glänta produktion 2011. Bland annat behandlar hon filosofer som Husserl, Foucault och Heidegger och konstnärer som Rembrandt och van Gogh. I boken ”friläggs varsamt våra invanda tankars sediment och tänkandets grund framträder som en svindlande avgrund”.

OM LIBERALISM

Isobel Hadley-Kamptz har gett ut boken *Frihet och fruktan: Tankar om liberalism*, Natur & Kultur 2011. Hon menar att friheten har minskat i den rika världen under de senaste tio åren och hon försöker bland annat ”undersöka några av liberalismens mest grundläggande principer och begrepp; den fria viljan, skiljelinjen mellan offentligt och privat, ägan-derätten, utifrån både filosofiska och praktiska perspektiv”.

Medarbetare i detta nummer av *Filosofisk tidskrift*: Lars Bergström är professor emeritus i praktisk filosofi, Thomas Johansson är fil. kand. i teoretisk filosofi i Lund, Carl Mellgren är gymnasielärare i filosofi och kulturhistoria i Göteborg, Sara Packalén är doktorand i teoretisk filosofi i Stockholm, Stefan Schubert har doktorerat i teoretisk filosofi i Lund.